

Třanovského kancionál

VLASTIMIL CIESAR

Ke kořenům našich (evangelických) písní a chval

Wisla, 10. 6. 2017

ÚVOD

ČESKI KANCYNOL VE WISLE

Tady ve Wisle, se prý dodnes traduje úsměvná hláška, když hospodyně během zabijačky hodnotí slaninu z poraženého vepře, a je ucházející, říká: „Szpyrka hruba jak na czeski kancynoľ.“ V té průpovídce se zachoval dávný zvyk, kdy se knihy a zpěvníky vázaly do kůže, a zároveň vzpomínka na jedinečný kancionál, který místní doprovázel po 200, možná i 300 a více let. Ten „česki kancynol“ to byl Třanovského zpěvník, Cithara Sanctorum, s nímž se vislanští evangelíci nemohli dlouho rozloučit. Tak se ho drželi, že se zapsali do dějin evangelické církve na Těšínsku historickým rekordem – vzdali se ho jako úplně poslední ze všech – teprve v roce 1922.

Abychom tento rekord dobře posoudili, můžeme třeba nahlédnout do kronik jiných evangelických sborů, kde se popisuje výměna zpěvníků. Nový polský zpěvník, který sestavil ligocký pastor Jerzy Heczko, vyšel v lednu 1865, a mezi prvními ho přijali a do bohoslužeb uvedli v Těšíně, na Vyšní bráně. V Bystřici byli stejně rychlí, a dokonce ještě rychlejší – jak čteme v kronice sboru Karola Michejdy, kancionál přijali, ještě než vyšel, i to je možná rekord: *„W r. 1864 dnia 5. czerwca uchwalono zaprowadzenie polskiego kancyonatu, jak tylko ks. Jerzy Heczko go wyda. A gdy kancyonat wyszedł, uchwalilo zastępstwo zborowe 25. Marca 1866 r., że pierwszy raz będzie się z niego śpiewało w święto wylania Ducha św.“*

Takže až v tomto kontextu vislanský rekord naplno vynikne. Jak to, že se místní věřící, tak dlouho křečovitě drželi právě Českého zpěvníku, a to ještě několik let po tom, co tu už existoval Polský stát? Podobná situace se zopakovala o 70 let později, na Slovensku, kde se tamní evangelíci svého Tranoscia, jak mu říkali, vzdali až v roce 1992, kdy byl do církve uveden nový Slovenský zpěvník. Myslím, že za tím bylo něco více, než jen sentiment, nebo tradice, ten zpěvník našeho rodáka obsahoval zřejmě něco, o co ti, kteří z něho po generace zpívali, nechtěli přijít. Pravděpodobně to byly ty kořeny duchovní evangelické písně, o kterých bych chtěl dnes hovořit.

K dnešní přednášce mě inspirovala ale nejen tato lokalita, ale také výročí, 29. května – tedy před několika dny, uplynulo 380 let od úmrtí našeho Pěvce Božího, pastora a hymnologa Jiřího Třanovského (1592-1637).

DVA ZÁKLADNÍ PRAMENY REFORMAČNÍ PÍSNĚ

Píseň – partner kázání

Evangelická, nebo reformační píseň se zrodila v létě 1523, kdy byli v Bruselu na náměstí upáleni dva řádoví bratři kvůli hlásání evangelia. Martin Luther tehdy sepsal protestní píseň, takovou hrdinskou baladu s názvem: „Tuto novou píseň musíme zpívat“, která se rozšířila na letácích.

Píseň se hned od počátku reformačního hnutí stala součástí zvěsti evangelia, partnerem kázání – nebo druhým kázáním – to byla její prvotní úloha – zvěstná píseň. Aby to takto fungovalo, Luther bohoslužebný zpěv zpopularizoval – „zlidověl“, snesl ho z výšky kostelních kůrů dolů do lavic mezi lidi, a z úst chrámových sborů do úst obyčejných sborovníků. Aby to fungovalo, musel sáhnout k neobvyklému kroku – liturgický posvátný latinský jazyk vyměnit za běžný, všední jazyk, kterým lidé hovořili a kterému rozuměli. Začalo se zpívat v mateřštině.

Takže píseň jako součást kázání v rodné řeči – to je první kořen naší protestantské hymnologie. Můžeme si to doložit na mnoha písních z našich kancionálů, ale i mládežových zpěvníků. (adventní píseň „Na poušti slyšet volání“ EK 13 – zvěst o Janu Křtiteli; koleda „Kto w stajence cicho špi“-evangelium v kostce; mládežová píseň „Jak úžasná, musí ta láska být“) Tady mají svůj původ mnoha slokové písně – prostě kázou, a chtějí to udělat komplexně, pořádně, takže se často dostávají nad 10 slok.

Žalмовé písně – první chvály

Ale evangelická píseň neustrnula jen v této racionální rovině, v mnoha slokových kázáních. Brzy našla i jinou polohu – polohu silné hymny, motivující, spojující všechny zapojené. Nejen myšlení, rozum, ale i za srdce musí píseň chytit. Tady Luther sáhnul k Biblickému zpěvníku- k Žalmům, navázal na starozákonní chvály a zároveň do nich vnesl nový, novozákonní obsah, christocentrickou zvěst. Vzniklo velmi silné spojení. Není to náhoda, že mnohé z těch nejstarších písní, které si z reformační doby ještě zpíváme, jsou právě zhudebněné a ponovozákonněné žalmy. Hrad přepevný jest Pán Bůh náš – chvála inspirována podle Žalmu 46, anebo Třanovského: Pán Bůh je síla má – to je žalm 27, ostatně i Jak čerstvých vod jelen žádá V čas unavení svého, tuto píseň zpívá dnes i Jaromír Nohavica, ta je také přebásněním Žalmu 42. Takže to je druhý základní kořen našich písní – hymny, chvalozpěvy, ale i nářky v utrpení, inspirované Biblickými žalmy. Není tajemstvím, že právě tento typ písní dnes převládá ve zpěvnících našich mládeží, a také ve zpěvnících evangelikálních církví letničního typu – chvály, krátká žalmová vyznání („Můj Bůh je můj štít“ – Žalm 18: Stany 131-, „Dziśaj jest dzień“- Žalm 118: Stany 42) Byl to právě Třanovského kancionál, který nám

zprostředkoval tyto 2 základní kořeny reformační písně! Ne náhodou se jeden ze starších zpěvníků probuzenckého hnutí u nás jmenuje „Harfka“ – tedy jakási menší Cithara Sanctorum.

Píseň v liturgii prvních evangelických bohoslužeb – Církevní řád 1568

Abychom si udělali představu o tom, jak se píseň uplatnila v praxi našich prvních evangelických bohoslužeb, můžeme nahlédnout do Církevního řádu těšínského knížete Václava Adama z roku 1568.

Bohoslužba začíná **zpěvem Introitu a Kyrie Eleison** (Pane smiluj se). Na vsích se **místo introitu může zpívat píseň, nebo žalm. Po zpěvu „Sláva na výsostech Bohu“ a odpovědi „a na zemi pokoj“**, následuje mluvená modlitba. Na to se kněz obrací tváří k lidem a čte, nebo **zpívá lekci** (epištolu). Následuje **zpěv písně**. Po ní se kněz opět obrací k lidem, **zpívá Evangelium**, přednáší Vyznání víry, pronáší kázání. **Po písni** následuje liturgie Večeře Páně. **Zpívají se Otče náš a Slova Ustanovení**. Během velkých svátků má kněz krátkou řeč, napomenutí pro účastníky Stolu Páně. **Během vysluhování se zpívají písně**. Bohoslužba končí **zpěvem děkovné modlitby a zpívaným Áronovým požehnáním**.

Písně se zpívaly latinsky, německy a česky – přičemž na vesnicích se dávalo přednost češtině. Je více než pravděpodobné, že právě tato podoba a atmosféra evangelické bohoslužby, která byla plná písni, klíčovým způsobem už od dětství ovlivnila i Jiřího Třanovského, který v takovém „zpěvuplném“ ovzduší evangelických bohoslužeb vyrůstal.

POKLADNICE DUCHOVNÍCH PÍSNÍ CITHARY SANCTORUM

Písně pradědy Adama

Na úplném začátku pozdějšího monumentálního díla, jakým byl Třanovského zpěvník, mohla být ještě jiná zkušenost z dětství. Třanovský se narodil v Těšíně, kde se svými rodiči žil na Starém Trhu, ale pravidelně se vraceli do rodiště otce, na fojtství do Třanovic, kde žili prarodiče a ještě dokonce praděda Adam. Své vzpomínky na něj Třanovský zaznamenal ve Slově pro potomky, těmito slovy:

„Zaznaczam, że dziadek ojca 103 letni Adam, rolnik i wójt w Trzanowicach, dał dzieciom swoim nazwisko od rodzinnej wioski, w której Trzanowscy zamieszkiwali przez pokolenia. Był on pieśniarzem wielkim i z śpiewem na ustach zszedł z świata, podobnie jak łabędź wyśpiewa sobie śmierć swoją. Kochał się w harfie i własne pienia łącząc z jej głosem, sercem i usty śpiewał: Jezusie, wieczny Boże, skało mej nadziei, obrono najbezpieczniejsza w każdej życia chwili... Nie tak długiego, ale tak pięknego życzę sobie życia, przedewszystkiem takiego końca, jaki miał mój dziadek, bo słusznie śpiewa w swej pieśni wieszcz pewien: Wszystko jest dobre, o ile koniec jest dobry.“

I to by se dalo zařadit mezi kořeny evangelické písně – příklad zpívajících rodičů, prarodičů, dokonce i pradědů.

Latinské písně

Cithara Sanctorum nebyl první zpěvník, který Třanovský vydal. Už v roce 1629 vydal „Tři knihy svatých ód, čili hymny Jiřího Třanovského z Těšína“ – zpěvník autorských písní sepsaných v latině. Třanovský byl totiž nejen kněz, ale i učitel, a na školách a univerzitách, i evangelických, se nadále vyučovalo v latině, konaly se školní latinské bohoslužby, stejně jako na některých šlechtických zámcích a kaplích. A jak víme, Třanovský po celý život žil pod kuratelou šlechticů, takže i tento druh písní byl v jeho službě aktuální. Svoji první píseň napsal pro žáky kostela Svatého Mikuláše v Praze, k Vánočním svátkům, na „Gwiazdke“.

Latinský kancionál obsahoval 150 písní, měl 3 části. První obsahovala písně určené na jednotlivá období církevního roku – od adventu přes postní období, dále Velikonoční písně, až po Svatodušní a Trojiční. Ve druhé části se věnuje písním, na téma Desatera, Apoštolského vyznání víry, Modlitby Páně, Křtu a Večeře Páně – tedy jakýsi Malý katechismus v notách, jakýsi vyučující oddíl zpěvníku, podle Lutherových zásad. V poslední části jsou potom další tematické písně, týkající se různých oblastí duchovního života: písně o Slovu Božím, o víře, lásce, pokoře, trpělivosti, utrpení, o posledních věcech. Podobné, třídílné členění, zachová později Třanovský i ve své Cithare Sanctorum, a velmi podobně se takové dělení užívá i v našich současných kancionálech.

Velmi cenný je i dodatek zpěvníku, „Coronis ad posteritatem“ – Slovo pro potomky, kde sepsal celý svůj životopis od narození až do roku 1628 – z něho jsme si už četli o pradědovi Adamovi.

Dalo by se říci, že při tvorbě tohoto prvního zpěvníku si Třanovský naplno vyzkoušel, jak se to dělá, a své zkušenosti potom naplno uplatnil při redigování svého životního díla: Zpěvníku Cithara Sanctorum.

Cithara Sanctorum 1636 – Levoča

„Cithara Sanctorum. Apoc.5. Písně duchovní staré i nové, kterýchž Cýrkew Křestiansk při Wýročnich slavostech a památkách, jakož i we všelikých potřebách svých, obecných i obzvláštních s mnohým prospěchem užívá. K nimž přidany jsou písně Dr. M. Luthera všecky z Nemecké řeči do naši slovanské přeložené od někdy K. Jiřika Třanovského, služebníka Páně při Cýrkvi Svato-Mikuláské v Liptově“

Tak zněl celý titul prvního vydání. Obsahoval 412 písní, z nichž asi 100 Třanovský sám složil, 69 přeložil, z toho 29 Lutherových písní. Zbytek převzal ze starších zpěvníků.

Notový zápis

To co odlišovalo první vydání od desítek následujících, které vycházely v příštích staletích, byl notový zápis. Každá první sloka písně byla opatřena notovým zápisem. To je něco, bez čeho si nedovedeme představit žádný kvalitní, moderní zpěvník – náš český, polský, anebo první i druhé vydání mládežových Stanů – všechny jsou sestaveny v této praktické formě. I to je Třanovského přínos pro naši současnou písňovou tvorbu!

Harfa – Loutna - Citara svatých (Zjevení 5. kapitola)

V předmluvě ke kancionálu, Třanovský vysvětluje jeho název, ale i celou teologickou koncepci, nebo význam duchovní písně. Vychází z citátu z Knihy Zjevení, 5. kapitoly, kde Beránek Boží, Ježíš, přijímá zapečetěnou knihu, a jako jediný je hoden ji otevřít. *„A když tu knihu uchopil, čtyři bytosti a čtyřiaadvacet starců padlo na kolena před Beránkem; každý měl loutnu a zlatou nádobu naplněnou vůni kadidla, což jsou modlitby Božího lidu. A zpívali novou píseň: Jsi hoden přijmout tu knihu a rozlomit její pečeť, protože jsi byl obětován, svou krví jsi Bohu vykoupil lidi...“*

Třanovský to komentuje takto: Harfa je obrazem písní, číše s kadidlem obrazem modliteb. Tak jak zvuk loutny vytváří mezi lidmi příjemnou atmosféru, podobně i duchovní píseň je příjemná Pánu Bohu, společně s modlitbami, které k němu jeho věrní vysílají. Proto v některých vydáních zpěvníku, je vzadu připojena i modlitební kniha, kterou rovněž Třanovský sepsal – a nejmenuje se nijak jinak než: Phiala odoramentorum – Číše vonných modliteb.

Takže to je teologické pozadí Třanovského zpěvníku – zpěvník je ta Citara – loutna svatých z knihy Zjevení, a křesťanská modlitba ta nádoba, číše naplněná modlitbami. Pomocí obou nástrojů můžeme i my chválit Pána Ježíše, s 24 starci uznávat jeho hodnost.

Tady je další kořen, zdroj našich současných chval, písně jako Godzien jesteś, nebo Hoden je Beránek – to je už Třanovského učení.

O úloze svatých

Třanovský tento obraz ze Zjevení komentuje a rozvíjí i v souvislosti se svatými, a reformačně kritizuje katolické pojetí svatých – oni tu nejsou objektem uctívání, ale oni sami s těmi 24 starci, padají na kolena a uctívají beránka – on je jediný prostředník mezi námi a Bohem. Proto se zpěvník jmenuje Loutna svatých –

je to nástroj aby se křesťané přidali ke všem svatým a spolu s nimi před Pánem uctívali Svatou Trojici Boží. Během zpěvu křesťanských písní se i my stáváme svatými, jejich součástí. I tento pohled tvoří hodně hluboký kořen naší evangelické písně a chvály.

Čtyři důvody proč chválit Pána

Třanovský v předmluvě pokračuje a výslovně uvádí čtyři základní důvody, pro které se má každý křesťan připojit k onomu chvalo zpěvu svatých.

1. Jsme stvořeni na Obraz Boží, a jako takoví jsme k tomu přizpůsobeni, je nám to vlastní chválit svého Stvořitele
2. Je to Boží vůle abychom i tímto způsobem, prostřednictvím písní oddávali Pánu čest a chválu, jak nás k tomu i v Písmu často vybízí Duch svatý
3. Tradice Božího lidu – od nepaměti Izrael, Církev vzývá Boží jméno, i Ježíš zpíval, podobně apoštolové (například Pavel a Silas ve vězení)
4. Duchovní píseň oblažuje anděly a odpuzuje Satana, jak to bylo zřejmé už v hudbě Davida, při které od Saula odstupoval zlý duch. Tady Třanovský uvádí i osobní zkušenost z roku 1605, kdy během zpěvu písní, byl zlý duch vypuzen z jedné dívky.

„Pieśń przynosi dziatkom chwałę, młodzieńcom cnotę, pannom ozdobę, mężom gorliwość, żonom cierpliwość, starcom pokrzepienie.” „A przeto chwalcie służebnicy Pańscy Pana. Dwakroć się modli kto śpiewa.”

Staré i nové

V dalším pokračování předmluvy ke kancionálu, Třanovský vysvětluje, proč zpěvník nese podtitul „Písně duchovní, staré i nové“. On totiž zkombinoval obojí – staré, tradiční, dlouhé písně, i nové, méněslokové, kratší. Dobré staré písně, pokud v nich je „duše“ a Pravda Boží, nemáme se jí jen tak zbavovat. A pokud nechceme zpívat všechny sloky, máme vybrat ty, kde je obsažena pointa, ponaučení. Třanovský tady přebíral praxi obvyklou už ve starších zpěvnících, kdy při zkrácení písně, během bohoslužby, byly symbolem ukazováčku, nebo křížku, naznačeny sloky, které je třeba vybrat. Vedle starých písní, ale Třanovský zařazením zcela nových písní, převzatých, přeložených, a zhusta také jím samým zkomponovanými, dal najevo, že není žádný tradicionalista, a že církev má stále zpívat „novou píseň“. Tady se dotýkáme dalšího kořene naší evangelické hymnologie, jak se odráží v našich zpěvnících. Staré i nové v nich mají mít své místo!

Čisté Boží Slovo a Svátosti

V další části textu Třanovský uvádí klíčové kritérium, podle kterého vybíral písně do kancionálu: chtěl, aby písně odrážely čisté Boží Slovo a vystihovaly naše Svátosti, tady svým způsobem navázal na Luthera, kterému šlo o to samé, jak už byla řeč – píseň jako druhé kázání, zvěstování čistého evangelia. Písně se snaží tlumočit Boží pravdy, Boží zjevení obsažené v Písmu, ne jen nějaké osobní prožitky a pocity.

Písně pro vyhnance

V závěru předmluvy je potom vyjádřena ještě jedna důležitá skutečnost, proč zpěvník vychází – chce být pomocí těm věrným, kteří se stali vyhnanci církve, byly jim odňaty kostely, kazatelé, a jako první křesťané se musí scházet po domech – a zpěvník, jim částečně může nahradit to, o co přišli. Tady Třanovský zachytil i svoji vlastní životní situaci, vyhnance, evangelického exulanta, který nemůže působit doma, ale jen v cizině. Třanovský vydáním zpěvníku a jeho zacílením pro pronásledovanou církev, učinil prorocký počín. Pozdější léta mu dala zapravdu – jeho kancionál skutečně pomohl evangelíkům u nás i v mnoha jiných zemích přežít, i několik desítek let, bez kostela i bez pastorů – jen v rámci domácích, či lesních bohoslužeb. Krátké chorály splnily úlohu oslavných písní, dlouhé zvěstné písně nahradily kázání a modlitby v závěru byly inspiraci k živým, aktuálním modlitbám.

Vybrané písně Třanovského

Sluší se zmínit alespoň některé ze 100 originálních písní, které Třanovský složil, v jejich původní, staročeské podobě:

VÁNOČNÍ

„Podle slov Izaiáše, dostali jsme Mesijáše, Syna Božího z milosti, Chwála Bohu na výsosti.

Dítě se nám narodilo, kteréž nás mocně spasilo, w jméno jeho věříme, jemu srdcem se těšíme.

Ráč se při nás naplniti, rady, síly udělití, a tak pomáhej k spasení, pro své svaté narození.“

POSTNÍ

„Jenž sy trpěl za nás, Spasiteli náš, Aj prosíme Tebe, nyní uslyš nás: Pro své umučení, zbaviš zlořečení, w kterěz sme upadli, skrz prohřešení.

+ Sama twá dobrota to učinila, že nás z zlořečenství wyswobodila: Dejž nám k tomu pomoc, Duchu swatého moc, bychom tě zde citili, w nebi chválili.“

SVATODUŠNÍ

*Jak čerstvých vod jelen žádá
V čas unavení svého:
Tak z žádosti duše ráda
Má vždy Duchu Svatého;
Nebť bez Jeho pomoci
Nemáme žádné moci, mrtví jsouc od přirození
W věcech potřebných k spasení.*

*+Ó přijdiž k nám, Duchu Svatý,
Bože mocný a pravý.
S Otcem, s Synem, též podstaty.
A tak hodný též slávy:
Posvěcujž a spravuj nás
Nyní i v poslední čas,
Otevři svých darů pramen
K spasení našemu. Amen.*

PÍSNĚ O KŘÍŽI

„Pán Bůh jest síla má, všecka obrana má: Bezpečně má státi, ani se lekati Duše má.

+Očekávejž každý od Boha ochrany: Posilniž každého, Pane, souženého, jsa mocný.

Nedej wíc trápiti, než můžem snést: po práci, těžkosti, přiwed' do radosti, z milosti.“

Vímť já jeden stromeček – jeden příklad zvěstné písne za všechny

Asi každý z Vás se už setkal s písni Drzewko jedno znam zielone, která je pověstná tím, že patří mezi vůbec ty nejdelší písne v kancionále – má 17 slok. Tím je více známá než svým obsahem. Já bych se právě na ní pokusil ukázat to, co je pro Třanovského zpěvník, a vůbec pro reformační písne typické – pomocí písne zvěstovat evangelium. Písne coby druhé kázání.

Je to taková trampská písnička, o jednom tulákovi, který zabloudil v lese života, a jehož oslovil zpěv slavíka, ukrytého v jednom ze stromů – v onom stromečku, drzewku zielonym. A právě v tom slavičím zpěvu zaslechne tulák hlas Boží, Kristovo oslovení, které mu posléze pomáhá se v životě opět zorientovat, najít východisko, nový směr, cestu z lesa.

Poutník v písni svůj život přirovnává k periodě jednoho dne, ke 24 hodinám, a svůj příběh srovnává s různými postavami Evangelii, které se setkaly s Kristem v různých časových obdobích. Právě tady je písne hodně nadčasová, aktuální – mezi řádky tu čteme, že jakéhokoli člověka –ať muže, či ženu, učitele, řemeslníka, ale i padlou ženu, nebo zločince, domácího i cizince, v jakékoli situaci, v jakékoli době, může oslovit Boží hlas. I ten, kdo prožívá bytostnou krizi, nouzi, se může setkat se svým Zachráncem a najít jako poutník nové východisko.

Třeba jako o půlnoci Nikodém, starý zkušený učitel, který už všechno ví, všude byl, ale přece jen cítí, že mu v životě, něco podstatného uniká. A právě ta noční návštěva u Ježíše mu pomůže to klíčové najít. Nenarodil-i se kdo znovu, nemůže spatřit království Boží.

8. O půl noci já neaspím, s Nykodémem půjdu, Pána Krysta s ním bedlivě poslouchati budu.“

Jinou, klíčovou životní zkušenost s Ježíšem prožije hodinu dvě po půlnoci apoštol Petr. Když na rozbouřeném moři vystupuje z lodě a po vlnách kráčí Ježíši naproti. Pohled dolů, na hrozivé vlny způsobí, že začíná tonout, teprve pohled upřený na Pána, ruka natažena k němu ho zachrání. Ať učený učitel, anebo zkušený rybář, oba potřebují Kristovu podanou ruku, pomoc, která by je vytáhla z života, ve kterém se jeden i druhý, tak trochu topí.

9. Též s svatým Petrem přede dnem já přistoupím k lodi, prw než se málo ohlédnem, Pán po vodě chodí. Podává nám pravé ruky, nebojme se utonutí, Pán nás vysvobodí.

A podobně i Marie z Magdaly, která Ježíše na své cestě potkává v další části dne, tentokrát ráno před úsvitem. Marie se ve Velikonoční ráno přišla na hřbitov naposledy rozloučit se svým Pánem, se svými nadějemi, pohřbít i svůj život, a najednou On stojí před ní, vzkříšený, a místo konce, naopak, všechno teprve začíná.

Nový začátek prožívají i dvě další ženy z příběhu písně Drzewka zielonego. Za svítání žena kananejská, v poledne žena Samaritánka u studny. Jedna pohanka, druhá jinověrkyně, samařanka. Jedna plačící nad nemocným dítětem, druhá plačící nad několika rozpadlými vztahy, rodinami. Už s pátým mužem žije. A pro obě má Ježíš slovo odpuštění a nového zítřka. I cizinci smí jíst drobky ze stolu Božích požehnání, i veřejní hříšníci smí uslyšet, jdi a už více nehřeš.

11. Půjdu s Kananejskou ženou, již slunce vychází, budu volat myslí věrnou, Pán se již ohlásí. Hotový jest uslyšeti, w mém zármutku potěšiti, mně sobě nestiži.

To platí nejen pro padlé ženy, ale i pro padlé muže, i pro takové, jakým byl ten, který o nešporním čase, tedy odpoledne, visí s Ježíšem na kříži.

13. Také w nešporní hodinu, s lotrem se obrátím, Jezu Krysta Hospodina, milosti neztratím: Tu uslyším přelibý zpěv, jistotně budeš se mnou dnes, w ráji se těšiti.

Ještě dnes budeš se mnou v ráji – neskutečná Boží milost. Té se dostane i dvěma poutníkům na podvečerní cestě do Emaus. Oni jsou podobně jako Marie smutní, i oni své naděje pohřbili v Kristově hrobu. A tu se On, živý, přidává i k nim na cestu. A oni ho brzy poznají, když s nimi sedí u stolu a večeří.

Turistická píseň o životě jako cestě končí tam, kde začala – v hluboké noci. Na sklonku života už to není ale Nikodém, ale sám poutník kdo prosí Pána, aby zůstal s ním v hospodě, v té turistické ubytovně, v místě posledního odpočinku, až do konce.

16. A když na hospodu půjdu, abych odpočíval, za to Pána prosit budu, aby se mnou zůstal. A když pak maličko pospím, k hlasu Slavíčka procítím, w den soudný, jist jsem tím.

Píseň o drzewku zielonym je nadějným evangeliem, že v jakémkoli úseku života smíme začít znovu, posbírat se, nabrat novou sílu, nový směr k dalšímu úseku cesty– tak jako ti všichni v té písni, tak jako mnozí předkové před námi, tak jako všichni, kteří se na své cestě života nakonec potkali s Pánem Ježíšem a to je zachránilo, třeba i díky kázání té staré písně, kterou pro nás objevil Jiří Třanovský

ZÁVĚR

TRANOSCIUS NA SLOVENSKU

Na závěr se musím zmínit o tom, co mně k Třanovského zpěvníku přivedlo, jak jsem ho vlastně objevil. Bylo to během hledání rodových kořenů svých předků na Slovensku, kde jsem zjistil, že Transcius, jak se mu tam dodnes s úctou říká, byl nepostradatelným partnerem jejich života, doprovázel je od confirmace prakticky až do smrti. V rodinách mých bratranců a sestřenic, se přitom dochovaly dva hlavní Třanovského kancionály, v nichž jsem našel i důležité životopisné údaje o svých předcích z Lazů pod Makytou, nedaleko Púchova.

Transcius Ciesarů

Uchovávají ho v Bratislavě u tety Věrky Ciesarové, manželky kazatele Františka Ciesara, mého už zesnulého strýce.

Našel jsem v něm autogram prababičky Zuzany Ciesarové, i údaj o jejím úmrtí: „*mamka zemreli 20 ho februara 1915*“. dále je tu podpis pradědy Jury Ciesara, a také záznam o dědečkovi Františkovi, který je tu uveden v pomad'arštěné formě: Ferenc Ciesar.

Mezi řádky jsem objevil i zajímavou, trochu humornou rýmovanku, která se v těchto končinách do zpěvníku psala: „*Kto tu knihu ukradne, nech mu ruka upadne. Kto tu knihu navraci, nech mu Pan Bůh odplaci.*“ Tento veselý verš hovoří o tom, že zpěvník patřil mezi rodinné poklady a byl i cenově drahý. Takže krádež je ve verši haněna, nalezení a vrácení chváleno.

Transcius Španků

Ještě pohnutější historii má Třanovského zpěvník po babičce Kataríně, rozené Špankové. Zdělila ho od své maminky Katariny rozené Marcinové – a ta ho dostala v roce 1911 z Ameriky – od svého manžela Pavla Španka, který tam odjel kolem roku 1908 za prací. Poslal ho své manželce pravděpodobně ke 30-tým narozeninám, které v onom roce 1911 slavila. Prababička Katarína si tu zapsala své děti: strýce Štefana i

babičku Katarínu i svého manžela, maďarsky: Španko Pal. Tento zpěvník je cenný v tom, že je tím posledním co se nám po pradědovi Pavlovi dochovalo – zahynul v Americe při důlním neštěstí v solném dole.

Mladoňovský Tranoscius (kniha str. 110)